EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 17.10.2006
KOM(2006) 597 lopullinen

KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN PARLAMENTILLE

EUROOPAN YHTEISÖJEN VARAINHANKINNASTA JA LAINANANNOSTA VUONNA 2005

{SEC(2006)1306}

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto 3

1. VARAINHANKINTA VUONNA 2005 3

2. YHTEISÖN ULKOPUOLELLE SUUNTAUTUNUT LAINANANTO 4

2.1. Yleiskatsaus 4

2.2. Yhteisön makrotaloudellinen rahoitusapu 4

2.3. EIP:n lainananto vuonna 2005 kaakkoisissa naapurimaissa, Välimeren alueella, Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa sekä Etelä-Afrikan tasavallassa 5

2.3.1. EIP:n päämäärät ja ensisijaiset tavoitteet 5

2.3.2. EIP:n lainananto 6

2.3.3. Riskinjako 6

2.3.4. Yhteistyö muiden instituutioiden kanssa 7

2.4. Lomén/Cotonoun sopimuksen allekirjoittajavaltiot - lainanantotoimet 7

3. LAINANANNON VAIKUTUKSET TALOUSARVIOON 7

3.1. Yhteisön talousarviosta myönnetyt takaukset 7

3.2. Korkotuet 8

3.3. Riskipääoma 8

JOHDANTO

Euroopan yhteisöjen lainanantovälineitä koskevissa neuvoston päätöksissä määrätään, että komissio tiedottaa neuvostolle ja Euroopan parlamentille vuosittain näiden välineiden käytöstä.

Yhteisön ulkopuolelle myönnettyjen lainojen osalta komissio on velvoitettu neuvoston vuosina 1997 ja 2000 tekemillä päätöksillä[1] antamaan vuosittain neuvostolle ja Euroopan parlamentille kertomuksen yhteisön talousarviosta taattujen Euroopan investointipankin (EIP) lainojen täytäntöönpanosta kaakkoisissa naapurimaissa, Välimeren alueen valtioissa, Latinalaisessa Amerikassa, Aasiassa ja Etelä-Afrikassa.

Näiden tiedonantovelvoitteiden täyttämiseksi kertomuksessa käsitellään lainatoimia alueittain. Yleiskuvan antamiseksi lainanantotoiminnasta kertomuksessa on myös lyhyt yhteenveto yhteisön makrotaloudellisesta rahoitusavusta kolmansille maille sekä yhteisön lainanantoon liittyvistä korkotuista ja takauksista. Tietoja annetaan myös Euratomin lainanannosta.

Tähän kertomukseen liittyvät taulukot julkaistaan komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa. Tekstissä mainitut taulukot viittaavat kyseisen asiakirjan taulukoihin.

1. VARAINHANKINTA VUONNA 2005

Komissio on valtuutettu hankkimaan rahoitusta pääomamarkkinoilta kunkin yhteisön (EY, Euratom) puolesta rahoittaakseen neuvoston päättämät lainanantotoimet[2]. Makrotaloudellista rahoitusapua varten hankittiin lisää varoja kerran vuonna 2005, jotta voitiin myöntää laina Serbia ja Montenegrolle. Euratom-lainavälineen mukaisia varainhankintatoimia toteutettiin kolme Bulgariassa sijaitsevalle ydinvoimalalle myönnettävän lainan ja samaa tarkoitusta varten Romanialle myönnettävien kahden lainan rahoittamiseksi.

Edellä esitetystä huolimatta Euroopan yhteisöjen ja EIP:n varainhankinnan kokonaismäärä kasvoi vuonna 2005 6 prosenttia ja oli 52,9 miljardia euroa, kun se oli edellisenä vuonna 49,9 miljardia euroa (ks. taulukko 1.1). Tämä johtui pääasiassa EIP:n varainhankinnan kasvusta.

Kun otetaan huomioon takaisinmaksut, peruutukset ja valuuttakurssivaihtelut, lainakanta oli 250,1 miljardia euroa 31. joulukuuta 2005 eli 15,5 prosenttia suurempi kuin vuonna 2004 (ks. taulukko 1.2).

Lainakannan valuuttajakauma (ks. liitteessä oleva taulukko 1.3) osoittaa, että euromääräinen varainhankinta vähentyi vuonna 2005 37,5 prosenttiin kaikista lainoista (vuonna 2004 44,9 prosenttia) samalla kun yhteisön muiden valuuttojen määräinen varainhankinta kasvoi 13,0 prosentista 23,0 prosenttiin. Yhteisöjen ulkopuolisten valuuttojen osuus varainhankinnan

---

1 Oikeusperusta: Neuvoston päätös 97/256/EY ensimmäisestä yleisvaltuutuksesta ja päätös 2000/24/EY, sellaisena kuin se on muutettuna, toisesta valtuutuksesta sekä päätökset 98/348/EY, 98/729/EY, 99/786/EY, 2000/24/EY, 2000/688/EY, 2000/788/EY, 2001/777/EY, 2001/778/EY, 2005/47/EY ja 2005/48/EY.

2 EHTY-sopimuksen voimassaolo päättyi vuonna 2002. Yhteisön uudelle rahoitusvälineelle (NCI) asetetut enimmäismäärät on käytetty kokonaisuudessaan, ja viimeinen uuden rahoitusvälineen mukainen laina saatiin kokonaan lyhennettyä vuoden 2004 lopussa. Näille välineille ei hankittu varoja markkinoilta eikä niillä toteutettu uutta lainanantoa.

kokonaismäärästä väheni 42,0 prosentista 39,5 prosenttiin. Lainat Yhdysvaltojen dollareissa vähenivät 41,6 prosentista 27,9 prosenttiin. Vuonna 2005 siirtojen jälkeen 97,3 prosenttia lainoista otettiin vaihtuvakorkoisina, kun vuonna 2004 vaihtuvakorkoisten osuus oli 100 prosenttia (luku ennen siirtoja: ks. liitteessä oleva taulukko 1.3).

2. YHTEISÖN ULKOPUOLELLE SUUNTAUTUNUT LAINANANTO[3]

2.1. Yleiskatsaus

Yhteisön kanssa yhteistyösopimuksen tehneille kolmansille maille myönnetään rahoitustukea eri muodoissa maantieteellisen alueen ja saavutettavien tavoitteiden mukaisesti. Kyseessä ovat yleensä kahdenväliset lainat (makrotaloudellinen tuki tai maksutasetuki), kun yhteisö osallistuu maan makrotaloudellisen tasapainon palauttamiseen. Komissio hallinnoi kyseisiä rahoitustoimia neuvoston päätösten mukaisesti.

Muissa tapauksissa kyseessä voi olla joko suora rahoitus yksittäisiin hankkeisiin tai globaalilaina pankeille, jotka huolehtivat niiden suuntaamisesta pienemmille paikallisille hankkeille. EIP hallinnoi näitä lainoja tavanomaisten ehtojensa mukaisesti, ja sillä on yleensä unionin talousarviotakaus.

Euratomin lainavälinettä voidaan käyttää jäsenvaltioille ja eräille päätöksentekohetkellä yhteisön ulkopuolisille maille (Armenia, Bulgaria, Liettua, Romania, Slovakia, Slovenia, Tšekki, Ukraina, Unkari ja Venäjä) myönnettävään rahoitukseen.

Maantieteelliset alueet, joilla yhteisö harjoittaa lainanantoa, on lueteltu liitteessä (ks. taulukko 2.1).

2.2. Yhteisön makrotaloudellinen rahoitusapu

Luottoina myönnettävä makrotaloudellinen rahoitusapu on luonteeltaan poikkeuksellista ja liittyy kansainvälisen yhteisön pyrkimyksiin tukea eräiden siirtymävaiheen makrotaloudellisia ongelmia ratkovien maiden maksutasetta yhdessä Bretton Woodsin instituutioiden kanssa. Yhteisön osalta toiminnassa keskitytään maantieteellisiin lähialueisiin, kuten naapurialueisiin, Länsi-Balkaniin ja Kaukasuksen alueeseen. Tuen maksamisen ehtona on, että tuensaajamaat toteuttavat vaaditut makrotalouden vakauttamistavoitteet ja rakenneuudistukset. Näillä edellytyksillä vuosittain toteutettavien toimenpiteiden määrä on rajallinen, ja tuen vuosittaista muutosta on vaikea vertailla asianmukaisesti.

Tästä välineestä maksetut avustukset ja lainat on lueteltu liitteessä (ks. taulukko 2.2). Lisätietoja on myös komission vuotuisessa kertomuksessa kolmansille maille myönnetyn makrotaloudellisen rahoitusavun toteutuksesta[4].

---

[3] Vuonna 2005 Euroopan yhteisöt eivät myöntäneet lainoja EU:n jäsenvaltioille. Uusien jäsenvaltioiden liittymisen myötä 1. toukokuuta 2004 niille myönnettyjä taattuja lainoja ei ole enää pidetty ulkoisina toimina.

[4] KOM(2006) 391 ja sen liite SEC(2006) 938.

2.3. EIP:n lainananto vuonna 2005 kaakkoisissa naapurimaissa, Välimeren alueella, Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa sekä Etelä-Afrikan tasavallassa

Luku 2.3 muodostaa neuvoston päätöksen 2000/24/EY 2 artiklan mukaisesti Euroopan parlamentille ja neuvostolle toimitettavan vuoden 2005 vuosikertomuksen.

2.3.1. EIP:n päämäärät ja ensisijaiset tavoitteet

Vuonna 2005 EIP on toiminut sekä liittyvissä että liittymisneuvotteluja käyvissä **kaakkoisissa naapurimaissa** (Bulgaria, Romania, Kroatia ja Turkki) sekä tukenut edelleen investointeja eri sektoreilla Länsi-Balkanilla (infrastruktuuri, terveys ja koulutus sekä pk-yritykset jne.).

EIP antaa etusijan viestintä- ja energia-alojen parantamiselle, nykyaikaistamiselle ja kehittämiselle ja korostaa erityisesti Euroopan laajuisia verkkoja (TEN) sen pohjalta, mitä liikenneministerit määrittelivät yleiseurooppalaisessa liikennekokouksessa maantie- ja rautatieyhteyksien kehittämisen keskipitkän aikavälin ensisijaisiksi tavoitteiksi.

EIP:n hankkeisiin liittyville ympäristökysymyksille annetaan etusija kyseisten maiden mukauttaessa lainsäädäntöään vähitellen EU:n lainsäädäntöä vastaavaksi. EIP tukee myös pk-yrityksiä ja muita teollisuusaloitteita, erityisesti suoria ulkomaisia sijoituksia joko suoraan tai sen globaalilainavälineen kautta, erityisesti kun mukana on EU-kumppaneita.

EIP myönsi edelleen lainoja **Luoteis-Venäjän** valikoiduille ympäristöhankkeille suunnattua erityislainajärjestelyä koskevan, vuoden 2005 toukokuussa päättyneen valtuutuksen mukaisesti (huhti- ja toukokuussa Pietarissa allekirjoitettiin kaksi 60 milj. euron hanketta, ja näin ollen kyseisen valtuutuksen nojalla myönnettyjen lainojen määrä nousi yhteensä 85 milj. euroon), ja toisen valtuutuksen (500 milj. euroa vuoden 2007 heinäkuuhun asti) puitteissa toteutettiin **Venäjää, Ukrainaa, Moldovaa ja Valko-Venäjää** koskevaa merkittävää valmistelutyötä. Neuvosto hyväksyi valtuutuksen vuoden 2004 joulukuussa, ja sitä koskeva takuusopimus allekirjoitettiin komission kanssa vuoden 2005 joulukuussa. Komissio, EIP ja Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki (EBRD) valmistelivat myös kolmiosaista yhteisymmärryspöytäkirjaa, joka koskee käsiteltävänä olevan mahdollisen seuraavan valtuutuksen täytäntöönpanoa (2007–2013) Venäjällä, Itä-Euroopassa ja eteläisen Kaukasuksen alueella[5] sekä Keski-Aasiassa[6] tapahtuvien toimien osalta.

Välimeren alueella EIP myöntää valtuutukseen perustuvat lainat Euro-Välimeri-alueen investointeja ja kumppanuutta koskevasta rahoitusvälineestä (FEMIP) pääasiassa Euro-Välimeri-kumppanuuden puitteissa näiden maiden talouskehityksen tukemiseksi. EIP:n lainoilla tuetaan yksittäisiä investointihankkeita ja globaalilainavälineen kautta pienempiä hankkeita ja pk-yrityksiä, ja samalla vahvistetaan eri maiden rahoitussektoria. Voimassa olevan valtuutuksen mukaisen jäljellä olevan määrän (248 milj. euroa) täydentämiseksi vuonna 2006 käynnistettiin EIP:n väliaikainen järjestely, jonka avulla EIP voi toteuttaa riittävästi toimenpiteitä Välimeren alueen maissa ennen uuden valtuutuksen voimaantuloa.

EuroMed II -lainanantovaltuutuksen lisäksi ja neuvoston pyynnöstä EIP on jatkanut ohjelmaa, jossa se myöntää lainoja omista varoistaan ilman talousarviotakausta Välimeren alueen kumppanuusjärjestelyn puitteissa.

---

5 Ukraina, Moldova, Valko-Venäjä, Armenia, Azerbaidžan ja Georgia.

6 Kazakstan, Kirgisistanin tasavalta, Tadžikistan, Turkmenistan ja Uzbekistan.

EIP:n omista varoistaan valtuutuksen nojalla myöntämiä lainoja täydennetään vielä korkotuella (ympäristölainojen osalta) ja yhteisön talousarviosta myönnetyllä investointipankin hallinnoimalla riskipääomalla. Euroopan komission MEDA-asetuksen nojalla myöntämiä varoja käyttävän FEMIP:n teknisen avun tukirahasto jatkoi toimintaansa. Vuosi 2005 oli vuoden 2004 puolivälissä perustetun FEMIP-erityisrahaston ensimmäinen toimintavuosi. Erityisrahaston tarkoituksena on täydentää teknisen avun tukirahaston toimintaa, ja se keskittyy alkuvaiheen tekniseen tukeen ja riskipääomatoimiin.

Euroopan investointipankin, Euroopan komission ja Afrikan kehityspankin välinen Afrikan maiden kanssa tehtävän yhteistyön strategisen kumppanuuden tehostamista koskeva yhteisymmärryspöytäkirja allekirjoitettiin vuonna 2005, ja näin pitkäaikainen yhteistyösuhde sai virallisen luonteen. Välimeren alueella toimivien jäsenvaltioiden resurssien yhdistämiseksi ja kahdenvälisten kehitysrahoituslaitosten yhteistyön lisäämiseksi EIP allekirjoitti viime vuonna sopimuksen 12 laitoksen kanssa. Lisäksi se allekirjoitti aiesopimuksen *Agence Française de Développement* -kehityspankin ja KfW-kehityspankin kanssa.

Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa investointipankki rahoittaa sekä kyseisten maiden että yhteisön kannalta mielenkiintoisia hankkeita; ne koskevat hankkeiden yhteisrahoitusta EU-maista olevien aloitteentekijöiden kanssa, teknologian siirtoa ja yhteistyötä energia-alalla ja ympäristönsuojelussa. Vuoden 2004 lopussa tapahtuneen tsunami-onnettomuuden jälkeen myös jälleenrakennustoimille voidaan myöntää EIP:n tukea.

Etelä-Afrikan tasavallassa pankin tavoitteena on osaltaan auttaa maan jälleenrakennus- ja kehitysohjelman toteuttamisessa. Lainanannon lisäksi EIP tarjosi hallintoapua Euroopan komission riskipääomajärjestelyille.

EIP:n vuodesta 2001 kehittämistä toimista on tiivistelmä taulukossa 2.3.1.

2.3.2. EIP:n lainananto

Lainat on jaoteltu maittain ja toimialoittain liitteessä (ks. luku 2.3.2 a–e).

2.3.3. Riskinjako

Neuvoston päätöksellä 2000/24/EY[7], sellaisena kuin se on muutettuna, annetaan yhteisön kokonaistakaus 65 prosentille sovittujen lainojen kokonaismäärästä. Riskinjakojärjestelyiden nojalla yhteisön takuu kattaa ainoastaan poliittiset riskit sellaisten EIP:n lainojen osalta, joilla ei ole valtion myöntämiä projektitakuita; sen sijaan yhteisön takuu kattaa sellaisten lainojen kaikki riskit, joilla on valtion myöntämä projektitakuu. Investointipankki käyttäisi yhteisön takausta yksittäiseen lainaan vain, jos hankkeen vakuus ei kattaisi pankin lainavaatimuksia, muun kuin valtion takaaman hankkeen tapauksessa ainoastaan poliittisista syistä ja valtion takaaman hankkeen tapauksessa mistä tahansa syystä. Tällöin takausta käytettäisiin koko jäljellä olevan lainamäärän osalta, koska käytännössä kaikki lainat on katettu 100 prosenttiin asti, jolloin takauksen kokonaisvastuun yleinen enimmäismäärä on 65 prosenttia.

---

[7] Neuvoston päätöksessä 2000/24/EY ”EIP:tä kehotetaan pyrkimään siihen, että tämän päätöksen nojalla myönnettäviin lainoihin liittyvä kaupallinen riski katetaan 30 prosentin osalta muilla kuin valtion takauksilla mahdollisimman laajalti yksittäisiin aluekohtaisiin valtuuksiin perustuen. Prosenttimäärää nostetaan aina kun se markkinoiden kannalta on mahdollista”. Vuonna 2005 EIP jatkoi toimintaansa riskien jakamiseksi. Tavoite kuitenkin kasvoi 30 prosenttiin ensimmäisen valtuutuksen 25 prosentista.

Riskien jakaminen 31. joulukuuta 2005 on esitetty taulukoissa 2.3.3 ja 2.3.3 a erikseen kunkin valtuutuksen osalta (riskinjaon prosenttiosuus on pysynyt muuttumattomana vuoden 2001 lopusta ensimmäisen valtuutuksen osalta).

2.3.4. Yhteistyö muiden instituutioiden kanssa

Vuonna 2005 EIP:n toimet liittyvien ja liittymisneuvotteluja käyvien valtioiden maiden kanssa toteutettiin kyseisten maiden liittymisen valmistelua avustavan EU-ohjelman mukaisesti, erityisesti rahoittamalla investointeja, joiden tarkoituksena on kyseisten valtioiden infrastruktuurin yhtenäistäminen EU:n infrastruktuurien kanssa, sekä avustamalla pk-yrityksiä. Hankkeita rahoitetaan yhdessä muiden rahoituslaitosten kanssa mahdollisuuksien mukaan. Siten investointipankin toiminta on osa toimintamallia, joka perustuu tiiviiseen yhteistyöhön komission kanssa ja tarpeen mukaan asianosaisissa maissa toimivien kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa.

EIP toimii läheisessä yhteistyössä Phare/Ispa-ohjelman kanssa, jonka kanssa se on kehittänyt toimivan ja edunsaajavaltioiden suuresti arvostaman yhteistyösuhteen. Phare-ohjelmalla annetaan usein tukea investointeja edeltävässä vaiheessa, ja näin varmistetaan, että EIP:n hankkeiden tueksi toteutetaan tarpeelliset tutkimukset ja myönnetään teknistä apua. EIP on yhteistyössä Pharen kanssa myös infrastruktuurihankkeiden yhteisrahoituksessa.

Yhteisrahoituksen osuus EIP:n rahoittamista hankkeista vuonna 2005 esitetään liitteessä (taulukot 2.3.4 ja 2.3.5). Muita hankkeita rahoitettiin EIP:n omasta jäsenyyteen valmistavasta rahoitusjärjestelmästä, mutta ne eivät kuuluu tämän raportin alaan.

2.4. Lomén/Cotonoun sopimuksen allekirjoittajavaltiot - lainanantotoimet

EIP:n AKT/MMA-maille myöntämien lainojen kokonaismäärä oli 537 miljoonaa euroa vuonna 2005, josta 151 miljoonaa euroa rahoitettiin investointipankin omista varoista ja 386 miljoonaa euroa riskipääomalla (ks. taulukko 2.4).

3. LAINANANNON VAIKUTUKSET TALOUSARVIOON

Lainananto vaikuttaa unionin talousarvioon, jos lainoihin liittyy takaus yhteisön talousarviosta, korkotukea tai lainanantajan kannalta riskinottoon verrattavia erityisehtoja.

3.1. Yhteisön talousarviosta myönnetyt takaukset

Neuvosto päätti 22. joulukuuta 2004 myöntää yhteisön takauksen Euroopan investointipankille Venäjän, Ukrainan, Moldovan ja Valko-Venäjän tietyille hankkeille myönnetyistä lainoista aiheutuvien tappioiden varalta (2005/48/EY). Avattujen luottojen kokonaismäärä saa olla enintään 500 miljoonaa euroa ja EIP:lle myönnetään poikkeuksellisesti 100-prosenttinen yhteisön takuu.

Neuvosto päätti 22. joulukuuta 2004 muuttaa päätöstä 2000/24/EY Euroopan unionin laajentumisen ja Euroopan naapuruuspolitiikan huomioon ottamiseksi (2005/47/EY).

Maantieteellisten alueiden mukaiset uudet enimmäismäärät ovat seuraavat (euroina):

Kaakkoiset naapurimaat	9 185 miljoonaa

Välimeren maat	6 520 miljoonaa
Latinalainen Amerikka ja Aasia	2 480 miljoonaa
Etelä-Afrikan tasavalta	825 miljoonaa
Turkki	450 miljoonaa

Näin ollen takuun kokonaismäärä on 19 460 miljoonaa euroa, ja komission talousarvio kattaa siitä 65 prosenttia (70 prosenttia edellisen valtuutuksen aikana). Kyseisessä päätöksessä EIP:tä kehotetaan mahdollisuuksien mukaan pyytämään muunlaisia (kaupallisia) vakuuksia rahoituksenvälittäjiltään ja asetetaan tavoitteeksi 30 prosenttia enimmäismäärästä (verrattuna edellisen valtuutuksen mukaiseen 25 prosenttiin).

Lainatakauskausi päättyy 31. tammikuuta 2007, ja sitä voidaan jatkaa ilman eri toimenpiteitä kuudella kuukaudella, jos lainojen enimmäismäärää ei ole saavutettu.

Komission talousarviosta katetaan lisäksi 65 prosenttia Turkille (Terra) myönnetystä enintään 600 miljoonasta eurosta, johon ei haettu muuta riskin jakamista.

Vuonna 2005 (uuden valtuutuksen kuudes soveltamisvuosi) EIP:n myöntämien lainojen määrä oli 3 618 miljoonaa euroa, joten uuden valtuutuksen aikainen kokonaismäärä on 17 238 miljoonaa euroa eli yhteensä 89 prosenttia enimmäismäärästä. Niihin liittyvä riskinjako vastaa 17 prosenttia myönnetyistä lainoista.

Takausten yksityiskohtainen tilanne esitetään yleisestä talousarviosta katettavia lainoja koskevassa raportissa[8], jonka komissio laatii puolivuosittain.

3.2. Korkotuet

Korkotukea myönnetään useiden yhteisön ohjelmien mukaisesti sekä unionissa että sen ulkopuolella. Komissio on neuvoston pyynnöstä laatinut aiheesta yleisen arviointikertomuksen[9]. Useimmat näistä ohjelmista ovat päättyneet, eikä niillä enää ole vaikutusta budjettimenoihin. Liitteessä olevassa taulukossa 3.2 luetellaan vielä käynnissä olevat ohjelmat ja tarkasteluvuoden aikana maksetun korkotuen määrä.

3.3. Riskipääoma

EIP toteuttaa peräkkäisten Lomén yleissopimusten ja Cotonoun sopimuksen nojalla EKR:n talousarviosta rahoitettavia riskipääomatoimia AKT-maiden alueella. Tiedot toimenpiteistä esitetään liitteessä (ks. taulukko 2.4).

---

8 KOM(2005) 699 ja SEC(2005) 1769.

9 KOM(2000) 524, 6. syyskuuta 2000.